

KOPHÁZI-MOLNÁR ERZSÉBET**A kilencedik roma szakkollégium – Kaposvár**

Jelen tanulmány célja, hogy áttekintse a cigány szakkollégium jelenkori történelmének történeti gyökereit, bemutassa a ma Magyarországon működő cigány szakkollégiumok közül a Kaposvári Egyetemen működő Roma Szakkollégiumot, áttekintse annak Szabályzatát, továbbá ismertesse annak a kérdőívnek a kiértékelését, mely a szakkollégiumi tagság körében került kitöltésre. Ez a kérdőív – mivel a többi szakkollégium kérdőíves felmérése során erre a szakkollégiumra nem került sor – az országos kutatáshoz hasonló, de vele nem teljes egészében azonos kérdések alapján igyekezett feltérképezni a tagság hallgatói összetételét, attitűdjeit. A legfontosabb mutatók ezt követően összevetésre kerültek az ország többi szakkollégiumában készült kérdőívek eredményeivel.

A szakkollégiumok történeti háttere

A szakkollégiumi mozgalom történetével Galántai László *Modern hagyományok. Cigány szakkollégiumi mozgalom Magyarországon* (Galántai 2013) című tanulmánya foglalkozik részletesen. Írásában áttekinti a szakkollégiumi mozgalmak történetét a 17. századtól kezdődően, és a modern társadalmak mobilitásra és esélyegyenlőségre tett erőfeszítéseit az egyházi kollégiumi mozgalom és a Nékosz történetén keresztül érzékelteti. Az előbbi a protestáns kollégiumok és az ellenreformáció erre adott válaszait jelenti, míg az utóbbi, a Nékosz kapcsolódott a népi írók mozgalomához, a harmadik út gondolatához. A két mozgalom között a kapcsolatot a társadalmi haladás, a progresszivitás gondolata jelenti.

A 19. században kezdődött meg a közoktatás kiépítése, melynek következményeként a kultúra és az oktatás közüggé vált. Azonban az egyenlőség gondolatának megteremtése mellett azt is látnunk kell, hogy az iskola egyben „*az állam legnagyobb magatartásirányító szervezeti rendszere, amelyen keresztül a legjobban, leghatékonyabban tud hatást gyakorolni állampolgáira, még azelőtt, hogy elérnék felnőttkorukat*” (Galántai 2013, 109). Ezt a lehetőséget azonban már a reformáció is felfedezte, amikor a protestantizmust az Istennel való közvetlen kapcsolat, a hit általi üdvözülés tanával alapozta meg, amelyhez le kellett fordítani a Bibliát, és a híveket meg kellett tanítani-olvasni. Erre vezethető tehát vissza a protestáns kollégiumi mozgalom kialakulása, melynek köszönhetően a kora újkori magyar kollégiumi mozgalom egyházi jelleget kapott.

A protestáns iskolák első intézményei Magyarországon a 16. században jelentek meg először. Német mintára kapcsolták össze az iskolaügyet és a vallásgyakorlást, mivel „*a népoktatás fontosságának, az elemi ismeretek, az írás-olvasás tudományának elsajátítását a reformáció saját vallásgyakorlata miatt is fontosnak tartotta*” (Galántai 2013, 111). Mivel a protestáns egyház hálózatszerűen épült föl, ez lehetővé tette az öngazgatás gondolatának megjelenését az oktatásban, melynek modelljéül a wittenbergi egyetemi autonómia szolgált. Az öngazgatás működőképességének feltétele volt az erős közösségi identitás kialakítása, melyhez hozzájárult a különféle címerek, jelképek, öltözékek használata. Diákok látták el a közösségi feladatokat, a finanszírozás a városi tanács gondja volt, a tanítás rendjéért pedig az egyházközségek feleltek. Ez a protestáns iskolaalapítási hullám egészen az ellenreformációig tartott. Addigra azonban több kistelepülés is kapott iskolát. Nőtt ebben az időszakban a külföldön tanuló magyar diákok száma is; a legkedveltebb külföldi úti cél Németország, Hollandia, Anglia volt. Ennek kétségtelenül nagy haszna abban rejlett, hogy a külföldről 6–8 év után hazatérő diákok magukkal hozták a korabeli Európa legújabb tudományos eredményeit és haladó gondolatait, mely a fent vázolt mennyiségi iskolarobbanás minőségi garanciáját biztosította.

A kollégiumok körül kiépülő iskolahálózat biztosította a diákutánpótlást, vagyis az intézmény hosszú távú fenntarthatóságát, illetve állást kínált a leendő tanároknak. A nagyobb intézmények hálózatba szerveződtek, mely átjárhatóságot biztosított mind a tanárok, mind a diákok számára.

Míg a reformáció az iskolarobbanást jelentette, addig a Nékosz a tehetségrobbanást, mely a mai szakkollégiumok másik előzményeként fogható fel. Ez a mindössze tíz évet megélt mozgalom az egyházi szakkollégiumok hagyományai nélkül nem ölthetett volna komolyabb méreteket. Az 1939 és 1949 között működő Népi Kollégiumok Országos Szövetségének mozgalma egy antiklerikális mozgalom volt, mely erős ideológiai alapokon állt. Szellemi gyökere az ún. „harmadik út” víziója volt, mely a köztes utat kereste a kommunista diktatúra és a szabadversenyes kapitalizmus között. Ez a koncepció önmagában nem volt elhibázott, törekvését a kül- és belpolitikai környezet fojtotta el. „*A protestáns kollégiumok mögött a vallás, a Nékosz mögött a népi gondolat állt eszmei alapként, de más közös pontokat is találunk. A nyitottság a mobilitásra, az értelmiség kinevelésének programja és mindenekelőtt az önkormányzatiság gyakorlata századokon át is összeköti őket*” (Galántai 2013, 116). Közös továbbá bennük az is, hogy mindkét szervezet társadalmi támogatottsággal rendelkezett, mely anyagi formában is megnyilvánult. További hasonlóság a két mozgalom között az a gondolat, hogy a protestáns kollégiumok voltak az elsők, amelyek intézményes formában adtak lehetőséget a magyar társadalomban a társadalmi felemelkedésre a tanulás révén, mely később a Nékosz

öntudatának alapjául is szolgált. A mobilitás hiányának enyhítése, egy létező igényre adott válasz volt az életre hívója, azonban bukása annak volt köszönhető, hogy működéséhez nem volt megfelelő a történelmi környezet.

A Nékosz egy olyan alulról szerveződő mozgalom volt, mely a legújabb kor szakkollégiumi mozgalmának mintául szolgált. A mai cigány szakkollégiumi mozgalom is hasonlóan szerveződik egy társadalmi jelenségre adott válaszként; az intézményes tehetséggondozás és a társadalmi igazságosság megteremtésére létrejött mozgalom.

Roma Szakkollégium Kaposváron

Galántai László fentebb hivatkozott tanulmánya szerint 2013 tavaszán Magyarországon nyolc intézményben működött cigány szakkollégium. A Wlislócki Henrik Szakkollégium 2002-től működik Pécsen, melynek célja a cigány származású egyetemisták segítése. 2011 márciusa óta működik a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat, melynek keretén belül Budapesten, Debrecenben, Miskolcon és Nyíregyházán alakultak cigány szakkollégiumok, melyekhez 2012 őszén a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium is csatlakozott. 2012-től Hajdúböszörményben működik a Lippai Balázs Roma Szakkollégium a Debreceni Egyetem Gyermekeknevelési és Felnőttképzési Karán. Van azonban egy kilencedik roma szakkollégium is, mely a Kaposvári Egyetemen működik 2012-től.

A szakkollégiumot szabályozó dokumentum

Áttekintve a szakkollégium Szervezeti és Működési Szabályzatát, annak néhány pontját érdemes külön is megvizsgálnunk. Az első ilyen az első paragrafus, mely szerint „*a Szabályzat kiterjed a Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégium rendes, senior és junior tagjaira*”. Ez azt a társadalmi beágyazódást hangsúlyozza, mely az egyetem egészének is alapfilozófiája. 2014 tavaszától az egyetem rendszeresen szervez senior programokat, melynek nem titkolt célja az egyetem közelebbi megismertetése a régió polgáraival. Az, hogy a Roma Szakkollégiumnak is lehetnek senior tagjai, szintén ebbe az egyetemfilozófiai vonulatba illeszkedik: a képzési időn túl is számít a tagok támogató részvételére. A *junior* szó szerepeltetése pedig azokra vonatkozik, akik akár egyetemi tanulmányaik előtt tagokká szeretnének válni. Ez szintén illeszkedik az egyetem elgondolásába, hisz minden új tanév elején új beiskolázási kampány kezdődik az

intézményben, mely lehetőséget kínál az egyetemhez való kapcsolódásra már az egyetemi tanulmányok előtt.

A szakkollégiumi célok, feladatok között a Szabályzat leszögezi, hogy mint önszerveződő egység, célja olyan saját szakmai programok szervezése, melyek a tehetséggondozást, az igényes, a jövőben is közéleti szerepet vállaló, aktív értelmiség képzését segítik. Ebben a paragrafusban fogalmazódik meg az önszerveződés, tehát a közgyűlés-jelleg, illetve a demokratikus közösség működtetése is. Ugyancsak itt kerül felsorolásra a főbb feladatok köre, melyek közül nagy hangsúlyt kapnak a kutatási programok, konferenciák, publikációs lehetőségek, de a felsoroltak között található például a lehetőség szerinti ingyenes nyelvoktatás. A lista másik részében a szabadidős rendezvények és az egyéb szervezetekkel való kulturális és szakmai együttműködések találhatók.

A Szabályzat negyedik paragrafusában kerül kifejtésre a már fentebb is körvonalazott szervezeti felépítés. Ebből a részből teljesen nyilvánvalóan látszik, hogy ez a szakkollégium a közgyűlésre épül. Nem önálló jogi személy; a Kaposvári Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzatának keretei között működik, közvetlenül az oktatási rektorhelyettes látja el szakmai felügyeletét. Legfőbb szerve a Szakkollégium Közgyűlése, melyet a tagok alkotnak. Ez egyben a döntéshozó szerv is, ahol minden szakkollégiumi tag szavazati joggal bír. A Közgyűlést vagy a Vezető Tanár, vagy legalább két Szakkollégiumi Tanács-tag, vagy a tagok 25%-nak a kérésére össze kell hívni. Ez mind a demokratikus működést szolgálja, és azt mutatja, hogy a szervezet nem felülről irányított, hanem alulról építkező szervezet. Az ülések nyilvánosak, és csakúgy, mint más egyetemi szervezeti egységek vagy testületek, üléseikről jegyzőkönyvet és jelenléti ívet vezetnek. A Közgyűlés hatáskörének megfogalmazása is a demokratikus működést tükrözi, hisz a tagok megválasztása, a Közgyűlés összehívása, bizalmatlansági indítvány benyújtása, vita és szavazás egyaránt szerepel a listában.

A Szakkollégiumi Tanács a Szakkollégium másik vezető testülete, melynek tagja a Vezető Tanár, négy választott tag és a Szakmai Vezető. Mandátumuk egy évre szól. Tagjait minden év októberében választják egy Választási Bizottság előkészítő munkája után. A Tanács ülései nyilvánosak, csakúgy, mint dokumentumaik. Feladata a Szakkollégium folyó ügyeinek intézése, az éves terv jóváhagyása, a gazdasági tevékenység koncepciójának megállapítása, szabályzatok alkotása, a tagfelvételekről döntések meghozása, vagyis ez a Szakkollégium irányító testülete. Ennek megfelelően beszámolási kötelezettsége van a Közgyűlésnek félévente, évente egyszer pedig a rektornak.

A Szakkollégiumnak van egy Vezető Tanára is, aki csakis a Kaposvári Egyetem főállású oktatója lehet. Őt a rektor nevezi ki, és a Szakkollégiumi Tanács tagjává válik. Erre a feladatra

általában a Közgyűlés kéri fel valamelyik oktatót, vagy konszenzus hiányában pályázatot írnak ki a poszt betöltésére. A Vezető Tanár képviseli hivatalosan a Szakkollégiumot, ő irányítja a képzési, tudományos és gazdálkodási tevékenységet, levezeti a Közgyűlés üléseit. A Szakkollégium rendelkezik még egy Szakmai Vezetővel is, aki a Szabályzat meghatározása szerint a roma társadalmi és kulturális élet meghatározó alakja. A Szakkollégiumnak rendelkeznie kell továbbá egy Jegyzővel is, akit a Közgyűlés választ, és akinek a feladata a jegyzőkönyvek vezetése, továbbá a törvényesség, a Szervezeti és Működési Szabályzat betartásának felügyelete.

Az új tagok felvételéről a Felvételi Bizottság dönt. A jelentkezési lap kitöltése és benyújtása után egy szóbeli meghallgatás is következik a jelentkezők számára, majd a tagsági jogviszony a döntéssel jön létre.

A Szabályzat tizedik paragrafusa rendelkezik a Szakkollégiumi tagságról. Ennek alapján tag lehet az egyetem bármely hallgatója, aki elfogadja a Szervezeti és Működési Szabályzatot, és aki felvételt nyert. Ezzel együtt jogai és kötelezettségei is lesznek. A jogok között szerepel a javaslattételi, véleménynyilvánítási és szavazati jog – az egyetem többi testületi jogaihoz hasonlóan. A Kötelezettségek között egyrészt a Szabályzat betartása szerepel, másrészt a Szakkollégium tevékenységeiben való részvétel. Ugyancsak rendelkezik a Szabályzat a tagság megszűnéséről (ez lehet kilépés vagy kizárás), és definiálja a senior tagok fogalmát. Ők olyan tagok, akik kiemelkedő szakmai munkát végeznek, tudásukat át tudják adni másoknak. A Szakkollégium Közgyűlése választhatja meg őket. E paragrafus 6. pontja szerint a Szakkollégiumnak lehetnek középiskolás tagjai is, akik tanácskozási joggal vehetnek részt a Közgyűlésen. Nem nevezi meg ugyan a Szabályzat e pontja, de ők valószínűleg az első részben említett junior tagok. Definiálja továbbá a Szabályzat a pártoló tagok fogalmát, akik más felsőoktatási intézményben tanuló hallgatók. Van a Szakkollégiumnak Támogató Tagsága is, ez azonban nincs pontosan meghatározva.

A Szabályzat kitér a Szakkollégium gazdálkodására is, s itt olvashatjuk, hogy önálló költségvetési összeggel rendelkezik, melyet az egyetem bocsát rendelkezésére. Önállóan gazdálkodik ugyan ezzel, felügyeletét azonban ezen a téren az Egyetem Gazdasági Főigazgatója látja el. A Szabályzat záró rendelkezéséből megtudhatjuk, hogy 2012. június 27-én lépett hatályba, tehát a Szakkollégium immár két éve működik törvényesen szabályozott keretek között. A dokumentum egy egyesületi szakkollégiumi modell működését írja le.

A tagság körében végzett felmérés

Galántai László tanulmányának végén ismerteti azt a nem reprezentatív kérdőíves felmérést, melyet anonim adatfelvétellel készített az általa megnevezett nyolc magyarországi cigány szakkollégiumban. A Kaposvári Egyetemen ezért kitöltöttem egy általam összeállított kérdőívet, mely hasonló kérdéseket tartalmazott, de természetesen nem volt azonos Galántai Lászlóéval. Ennek kitöltése anonim és önkéntes volt. A Szakkollégium névsorában, melyet 2014 februárjában bocsátottak rendelkezésemre, tizenöt név szerepelt a tagok listáján. A kérdőívet 2014 májusában töltöttem ki, azt mind a tizenöt fő kitöltötte (bár néhányan pár kérdésre nem válaszoltak, ez az eredmény szempontjából elhanyagolható).

A kérdőívet kitöltők többsége nő (13), kisebbségben a férfiakkal (2), amely megfelel annak a tendenciának, hogy az egyetemen magasabb a női hallgatók aránya. Az adatok tehát azt mutatják, hogy a Szakkollégium tagjai 87%-ban nők, míg csak 13%-uk férfi. Galántai László többi szakkollégiumban végzett felmérése ennél jobb arányt mutat országos átlagban, hisz ott ez az arány 67%–33%. Az életkorra vonatkozó adatok szerint a hallgatók nagyobbik része (80%-a) 18–24 éves, vagyis egyetemi tanulmányai elején, az érettségit követő időszakban tart, míg 13%-uk 25 és 30 év között van, de van 6%-uk, aki 30 év felett van. A fiatalok aránya itt is az ország többi szakkollégiumában mért átlag felett van, az idősebbek pedig kisebb százalékban. A válaszadók 20%-nak nincs testvére, 20%-nak egy, 60%-nak pedig több mint két testvére van. Ez eltérést mutat a többi szakkollégiumhoz képest, ugyanis ott 11%-nak nincs testvére, 56%-nak egy, 33%-nak kettő vagy több testvére van. A különbség adódhat abból, hogy más szociokulturális környezetben élnek, vagy nagyobb városokhoz kapcsolódnak a vizsgált intézmények szakkollégiumai, hisz Budapest, Pécs, Debrecen, Szeged, Miskolc, Nyíregyháza ad otthont a többi szakkollégiumnak. Ennek megfelelően mutat eltérést az is, milyen településről érkeztek a tagok: 26%-uk megyeszékhelyről, ugyanennyi kisvárosból, 48%-uk pedig községből. Itt a négy vidéki nagyváros szóba sem jön; a megyeszékhelyről, kisvárosból és községekből érkezők aránya pedig a többi szakkollégiumban készült felméréssel majdnem egyezést mutat. Itt is helyénvaló Galántai megállapítása, mely szerint „*a rejtett szelekció nem érvényesül, megjelenik a szakkollégiumi tagságban a településszerkezeti heterogenitás*” (Galántai 2013, 120). Ugyancsak hasonlóságot mutatnak a családi állapotra vonatkozó adatok a többi szakkollégiumban mért adatokkal, hisz 80%-uk egyedülálló, 20%-uk él tartós kapcsolatban, és itt is a teljes minta gyermektelen.

Az anya/nevelőanya legmagasabb iskolai végzettsége itt is heterogenitást mutat: 40%-uk legfeljebb 8 általánost végzett (a többi szakkollégiumban ez szintén hasonló érték, 44%),

33%-uk szakmunkásképzőt, 27%-uk diplomás (mely érték szintén közelít a többi szakkollégiumban mért értékhez). Az apa/nevelőapa esetében a legfeljebb 8 általánost végzettek aránya 33%, a szakmunkás végzettség (46%) közel ugyanannyi, mint a Galántai László által készített felmérés adata. Az egyetemi diplomával rendelkezők aránya 20%, kicsit magasabb a fent említett vizsgálat eredményénél. Az anya/nevelőanya legmagasabb beosztása pedagógus (26%), magas a közmunkások aránya is (20%), de a munkanélküliek a legmagasabb, mely 33%. Az apa/nevelőapa legmagasabb beosztása meglehetősen nagy változatosságot mutat. Közöttük a munkanélküliek aránya 33%, pedagógusként, azaz diplomásként 13%-uk, míg szakmunkásként 20%-uk dolgozik, de akad közöttük nyugdíjas és vállalkozó is.

A válaszadók körében – eltérően a többi szakkollégiumban készített felmérések eredményeitől – a munkavállalás mindössze 13%-uk esetében jelenik meg (ez a 15 főből 2 főt jelent), ők hitoktatással, illetve állatgondozással foglalkoznak, a klasszikus diákmunka itt nem jellemző. Az iskolai végzettség, beosztás, munka témakörében végzett felmérés adatai valószínűleg azért mutatnak eltérést az ország más pontjain, nagyobb városokban kapott adatoktól, mert a Kaposvári Egyetem beiskolázási körzete jellemzően Somogy megye és a dél-dunántúli régió, amely nem tartozik az ország legfejlettebb területei közé, a munkalehetőségek rosszabbak, a munkanélküliség viszonylag magas.

A háztartások anyagi javainak tekintetében itt is a mobiltelefon a legjellemzőbb, ez minden háztartásban megtalálható. Akad olyan háztartás (a 15-ből 1, azaz 6%), ahol nem található televízió. Nyaraló egy kivétellel egy családnak sincs tulajdonában (6%), autóval viszont rendelkezik 11 család (73%), telekkel 4 (26%), de számítógép és internet-hozzáférés is van 13–13 családban, amely a válaszadók 86%-a. Ezek az értékek tehát a számítógép, az internet, az autó és a telek tekintetében jóval magasabbak az országban készült felmérés adataihoz képest. Míg Galántai László felméréséből az derül ki, hogy az előző évben a válaszadók közül senki nem nyaralt külföldön, addig itt ez 13%-uk esetében jellemző volt.

A cigány önkormányzatok feladataira vonatkozó kérdéseket 1–5-ig terjedő skálán lehetett értékelni (1 volt a legfontosabb) s az alábbi táblázatban (1. táblázat) látható eredmények születtek, melyből kitűnik, hogy (korrelálva az országban végzett felmérés adataival) a válaszadók 26%-ban az oktatási intézmények fejlesztését tartják első helyen fontosnak, de ugyanilyen lényeges számukra a cigányellenes megnyilvánulások elleni fellépés és a cigány kultúra ápolása is. E felmérés szerint a politikai érdekképviselőt kevésbé fontos, és itt is alacsony preferáltságot mutat a segélyezés mint önkormányzati feladat, ami Galántai László szerint „*a pozitív önkép jele lehet*” (Galántai 2013, 121).

	1. helyen	2. helyen	3. helyen	4. helyen	5. helyen
1. az oktatási intézmények fejlesztése	26%	6%	26%	26%	-
2. a cigányellenes megnyilvánulások elleni fellépés	26%	20%	6%	20%	6%
3. politikai érdekképviselés	13%	13%	26%	20%	13%
4. a cigány kultúra ápolása	26%	33%	20%	13%	-
5. segélyezés	13%	6%	-	6%	53%

1. táblázat: A cigány önkormányzatok feladatai a hallgatói válaszok alapján

A kérdések következő blokkja az identitásra, a hovatartozásra és a nyelvre vonatkozóan tartalmaztak kérdéseket. Egyforma arányban jelölték meg válaszként azt, hogy magyarországi cigánynak (26%) vagy cigánynak (szintén 26%) tartják magukat. A „magyar állampolgár” meghatározást a válaszadók 13%-a írta, míg a többiek nem adtak választ. Tehát megállapíthatjuk, hogy a válaszadók több mint felének fontos, hogy cigányként definiálja magát. A Szakkollégium tagjai 73%-ban beások és 13–13%-ban romungrók, illetve oláh cigányok. Érdekes itt megjegyezni, hogy ez a szakkollégium a Roma Szakkollégium elnevezést viseli, ami azt mutatja, hogy ugyan egy alulról szerveződő kezdeményezésre létrejött, Közgyűlés működtette szervezetről van szó, annak elnevezése mégsem a többségi tagság hovatartozását fejezi ki. Ez valószínűleg több külső tényezővel is magyarázható. A „*cigány*” szó köznapi értelemben használva bizonyos helyzetekben pejoratívabb értelmet sugallhat, mint a „*roma*” szó, melyet a magyar nyelv feltehetően semlegesebbnek érzékel. Az elnevezést az is motiválhatta, hogy a cigány szakkollégiumok létesítését megengedő Kormányrendelet (2011. CCIV.) szintén a „*roma*” elnevezést használja, így az is valószínű, hogy egyszerűen csak a törvénynek való megfelelés állhatott az elnevezés háttérében. A megkérdezettek mindössze 33%-a beszéli a nyelvét, a többi 67% azonban nem. Más nyelvet is csak 40%-uk beszél, e nyelvek közül 26–26% egyformán jelölte meg az angol és a német nyelvet. A nyelvvizsga-bizonyítvánnyal rendelkezők száma ennél még alacsonyabb: angol középfokú nyelvvizsgája a megkérdezettek 13%-ának, német középfokúja 6%-nak, valamelyik cigány nyelvből pedig szintén 13%-nak

van bizonyítványa középfokon. Meglehetősen magas azonban (66%) azoknak a száma, akiknek egyáltalán nincs nyelvvizsgájuk.

A kérdőív következő része kérdezett rá a tanulmányokra és a lakásra, melyek között szerepeltek kérdések saját szakjukról, évfolyamukról, a munkarendről, amelyben tanulnak, továbbá az ösztöndíjakról is. A válaszadó tagok nagy része kollégista (53%); bejáró 33%, helybéli csak 1 van közöttük (6%). Nem mindenki töltötte ki az évfolyamát érintő kérdést. A két személyen kívül, aki nem adott választ, a válaszokból az tűnik ki, hogy nagy részük első évfolyamos (40%), a negyed- és harmadévesek aránya ugyanannyi (20–20%), egy hallgató pedig másodéves (6%). Ebből az látszik, hogy ez egy jól működő szakkollégium, mivel az elsősök aránya magas, így valószínű, hogy jó hírek és ajánlások után döntöttek úgy, hogy felvételüket kérik. A szakjukat hárman nem kívánták megnevezni; a többiek válaszaiból kiderül, hogy többségükben az intézmény Pedagógiai Karára járnak különböző szakokra (60%), de képviselteti magát a többi kar is legalább 1–1 hallgatóval (6–6%). Ezek az adatok szintén összhangban vannak az országos mérés adataival, ahol a bölcsész- és társadalomtudományi területek 50%-os arányt meghaladó mértékben vannak jelen. A hallgatók nagy többsége nappali munkarendben tanul (93%), egy tag nem írt semmit. Ez megfelel az országos trendnek, ahol levelezős hallgató nem volt kimutatható. A válaszadók 73%-a államilag finanszírozott képzésben vesz részt, de önköltséges formában is tanul 20%. Az országosan mért adatok 2/3–1/3 arányt mutatnak. Az is összecseng az országos felmérés eredményeivel, hogy a hallgatók közel 2/3-a részesült már szociális ösztöndíjban, amely a szakkollégium működésének szintén egyik pozitív hozadéka lehet.

A következő kérdéscsoporttal az identitás témáján belül különböző értékekkel való azonosuláshoz való viszonyulást szerettem volna mérni. A válaszok megoszlása a következő táblázatban látható (2. táblázat). A cigány múlt emlékeinek ébrentartása körülbelül a válaszadók harmadának *nagyon fontos*, de ennél fontosabbnak érzik a cigánysághoz való tartozás szubjektív érzését. A válaszadók csaknem fele jelölte meg *nagyon fontosnak* a cigány kultúra iránti érdeklődést az első helyen. A cigányság nagy alakjai, teljesítményei felett érzett büszkeség és a cigány származásúakkal kialakított baráti kapcsolatok mennyisége is legalább egy harmaduk által a legpreferáltabb érték. Kevésbé tartják fontosnak a cigány szokások, hagyományok ápolását az első helyen, de érdemes megjegyezni, hogy ezt *legkevésbé fontosnak* nem értékelték. A baráti kapcsolatokkal az országos felméréshez hasonlóan itt sem mutatott egyezést az, hogy mennyire tartják fontosnak a cigány házasársat, mivel itt a kevésbé preferált értékek közé

esett a nagyobb rész. Ugyanígy *kevésbé fontos* számukra a cigány önkormányzati politikai életben való részvétel.

	1. helyen	2. helyen	3. helyen	4. helyen	5. helyen
1. a cigány múlt emlékeinek ébren tartása	33%	13%	20%	13%	-
2. a cigánysághoz tartozás szubjektív érzése	40%	20%	6%	13%	-
3. a cigány kultúra iránti érdeklődés	46%	6%	6%	20%	-
4. a cigány kultúrában való otthonosság	26%	20%	13%	20%	-
5. a cigányság nagy alakjai, teljesítményei felett érzett büszkeség	33%	13%	20%	13%	-
6. a cigány származásúakkal való baráti kapcsolatok mennyisége	33%	13%	6%	20%	13%
7. az, hogy cigány házastársa legyen	6%	26%	20%	-	20%
8. a cigány hagyományok, szokások ápolása	20%	20%	26%	13%	-
9. a cigány önkormányzati politikai életben való részvétel	6%	6%	26%	20%	20%

2. táblázat: A hallgatók azonosulása különböző értékekkel

A kérdések következő csoportja a cigányellenesség jelenlétére kérdezett. A cigányellenesség jelenlétét a magyar társadalomban a válaszadók itt is érzékelik, hisz 60%-uk szerint nagyon, 26%-uk szerint ez közepesen jelen van ma hazánkban. 33–33%-uk úgy ítéli meg, hogy 26–50, illetve 76–100%-ra tehető ma a cigányellenes lakosság aránya. Ennek megfelelően szerintük a cigányellenesség nőtt (66%) vagy változatlan maradt (20%). A cigányellenesség szerintük emelkedik (60%) vagy stagnál (26%), de csökkenő cigányellenességet senki sem prognosztizált a közeljövőre, ellentétben az országos felmérésben szereplő adatokkal, ahol 11%-ot jósoltak a közeljövőre, a következő évtizedre. Ezzel összefügg szintén az, hogy nagy százalékban vélekedtek úgy a válaszadók (66%), hogy a cigányellenes nézeteket korlátozni kellene. Arra a kérdésre, hogy a cigányoknak asszimilálódniuk, integrálódniuk vagy szegregálódniuk kellene,

öten nem válaszoltak, további öten pedig (33%) azt írták, hogy egyiket sem. Az integrálódás mellett 26% voksolt. Arra a kérdésre azonban, hogy mi gátolja az integrációt, tíz válaszadó nem írt semmit, a többi válaszadó szerint a gátló tényező az empátia, tolerancia hiánya, a sztereotípiák vagy maga a társadalom, illetve az, hogy elítélik a cigányságot.

A következő blokkban attitűdvizsgálati kérdések szerepeltek arra vonatkozóan, mennyire rokonszenvesek az egyes népcsoportok a válaszadóknak. Ezt is 1–5-ig terjedő pontozással kellett jelölni, ahol 1 a *legrokonszenvesebb*. Az eredmények azt mutatják, hogy a magasabb százalékok a táblázat vége felé találhatóak, vagyis magasabb értéket a nagyobb preferáltság szinte alig kapott. Érdekes lehet ezt összevetni azzal a kérdéssel, mely a cigányellenességre vonatkozott. Az alábbi táblázatból (3. táblázat) kitűnik, hogy a kisebbségeket inkább a kevésbé preferált kategóriákba sorolják, melyben lehet, hogy saját tapasztalataik is szerepet játszanak.

	1. helyen	2. helyen	3. helyen	4. helyen	5. helyen
kínaiak	6%	20%	20%	20%	13%
svábok	26%	13%	20%	13%	6%
négerek	20%	-	40%	-	26%
románok	6%	-	33%	13%	20%
zsidók	6%	6%	26%	13%	26%
arabok	6%	-	20%	20%	33%
szlovákok	6%	-	6%	46%	20%

3. táblázat: Egyes népcsoportok preferáltsága

S végül az utolsó kérdések a szakkollégiumról érdeklődtek, a belépés motivációiról, az itt szerzhető tapasztalatokról, élményekről. A tagok fele már egy vagy két éve részt vesz a szakkollégium életében, hárman (20%) ebben a tanévben léptek be. A felvételi kérelem motivációjának vizsgálatakor legtöbbször a közösség vonzó erejét hangsúlyozták (ez szintén szerepel az országos felmérésben is), de többen említették az anyagi támogatást és a hasznos programokat is. Hasonló válaszok születtek arra a kérdésre is, mit vár a szakkollégiumi tagságtól, hisz legtöbbször itt is a közösségre és a támogatásra voksoltak. Az ország más városaiban készült felmérés az angol nyelvi és az informatikai kurzusok lehetőségét várja a szakkollégiumoktól, melyek közül a nyelvtanulás ebben a szakkollégiumban is a legtöbbet említett elvárás. Itt azonban szerepeltek még a felsorolásban a kirándulások, a táborozások és a kulturális prog-

ramok. Ezekkel a válaszokkal összhangban vannak a szakkollégiumban szerzett pozitív élményekkel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok, hisz itt szintén a kirándulások, a társaság és a barátok kerültek leginkább említésre.

A kérdőív lezárásaként a jövőbeni munkavállalás helyét kellett meghatározniuk. Legtöbben (40%) Magyarországon szeretnének dolgozni, de 26%-uk külföldön is el tudja képzelni munkahelyét, amely magasabb értéket mutat, mint az ország más területein végzett kutatások.

Egészében elmondhatjuk, hogy az országos adatokkal összevetve hasonló eredményeket kaptunk. Az eltérések magyarázhatók a Kaposvári Egyetem hallgatói összetételével, az egyetem elhelyezkedésével, a szociokulturális háttérrel, Somogy megye jelenlegi helyzetével. Az is kitűnik azonban a válaszokból, hogy mára már egy stabil törzstagság alakult ki a működés két éve alatt. Válaszaikból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a hallgatók szeretnek részt venni a szakkollégium életében, sok mindent várnak (főleg közösségi és érzelmi téren), de már eddig is sok pozitív élményben volt részük. Reméljük, ez a jövőben is így marad.

BIBLIOGRÁFIA

- Demeter Endre (2013): Kutatási témák és adekvát módszerek a szakkollégiumok megismeréséhez, különös figyelemmel a roma szakkollégiumokra. In: Forray R. Katalin (szerk.): Nevelés – Multikulturalizmus – Esélyek. Pécs : PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, 2013.
- Galántai László (2013): Modern hagyományok. Cigány szakkollégiumi mozgalom Magyarországon. In: Forray R. Katalin (szerk.): Nevelés – Multikulturalizmus – Esélyek. Pécs : PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, 2013.

KOPHÁZI-MOLNÁR, ERZSÉBET

THE NINTH ROMANY SPECIAL CIRCLE – KAPOSVÁR

The aim of the study is to survey the historical roots of the present Romany special circle, to introduce the one working at Kaposvár University, to examine its constitution and to give information about the results of the questionnaire filled in by the members of the special circle. This questionnaire was designed on the basis of the questions of a nation-wide survey, but it is not identical with that. The present questionnaire aims at mapping the composition and the attitude of the students' membership. The most important indices are compared to the results gained from questionnaires at other special circles in Hungary. From the answers it can be concluded that the members are attracted to this college because of the atmosphere of the community as well as in the hope of getting some financial support.